
Публикуван на: 04-11-2010

Източник: [Портал Европа](#)

Ляв или десен – това е въпрос, който напоследък много хора си задават. Лява или дясна икономическа и социална политика трябва да се провежда? Леви или десни са политическите ни възгледи. И като че ли забравихме чисто практическата страна на лявото или дясното. Темата за пътната безопасност винаги е вълнувала екипа на Портал ЕВРОПА, който е част от Европейската харта за пътна безопасност. Именно за това и в подкрепа на кампанията за пътна безопасност на Европейския информационен център Европа Директно – София ви представяме проучването, направено от нашия екип и с неограничената помощ на нашата стажантка Василена Димитрова – Ляв или десен … волан.

В съвременния свят около 66 % от населението живее в страни с дясно движение, а 34 % - в ляво. Тези различия показват интересна тенденция – колко различни могат да бъдат хората, живеещи в различни кътчета на света, що се отнася дори до най-дребни неща от всекидневието. Но именно най-малките неща могат да се окажат определящи и изключително важни, а щом се отнася до посоката на движение, ни става ясно, че макар и да не изглежда маложавен, този фактор определя цялата структура на ежедневието и на свободното време на хората, живеещи в съответните страни.

Както всички знаем, посоката на движение на превозни средства в България е в дясна лента, което я отнася към по-големия процент държави. Макар че повечето европейски страни се причисляват в тази група, известно е, че най-голямото изключение е Великобритания, която е “люлката” на движението в лява лента. Именно тя и по-конкретно Англия, оказва влияние върху останалите страни, възприели този тип движение. Голяма част от тях са принадлежали към Британската империя, в момента са част от Общността на нациите или имат статут на задгранични територии на Австралия и Обединеното кралство. Страните са следните:

- » Азия – Бангладеш, Бруней, Бутан, Източен Тимор, Индия, Индонезия, Малайзия, Малдиви, Непал, Пакистан, Сингапур, Тайланд, Шри Ланка, Япония

- » Африка – Ботсвана, Замбия, Зимбабве, Кения, Кралство Лесото, Република Мавриции, Република Малави, Мозамбик, Намибия, Свазиленд, Сейшели, Танзания, Уганда, Южна Африка

- » Европа – Обединено Кралство, Ирландия, Кипър, Малта

- » Австралия и Океания – Австралия, Република Кирибати, Република Науру, Нова Зеландия, Папуа-Нова Гвинея, Самоа, Соломонови острови, Кралство Тонга, Тувалу, Фиджи

- » Северна и Централна Америка – Антигуа и Барбуда, Барбадос, Бахамски острови, Британски Вирджински острови, Доминика, Гренада, Кайманови острови, Сейнт Винсент и

Гренадини, Сейнт Лусия, Тринидад и Тобаго, Търкс и Кайкос, Ямайка

» Южна Америка – Гвиана, Суринам

Интересно наистина откъде произтичат тези различия в начина за придвижване. Въпросът за това коя е правилната посока на движението не е от скоро и именно в миналото се крият корените на предпочитаната за използване страна на движение.

Още от Древността е имало разногласия по тази тема и се е осъществявало разделение между хората. В миналото посоката на движение се определяла от социалния статус и от факта, че повечето хора си служели с дясната ръка. Пешеходците са ходили вдясно, за да пазят товара си, който са носели на дясно рамо. Кочияшите са карали също вдясно, заради удобството да се дърпат по-лесно юздите с дясната ръка. От своя страна обаче, войниците – ходещи пеш и конниците, които в по-голямата си част били десняци, се разминавали отляво, за да бъдат готови при евентуална атака да се отбраняват с оръжието, което държали в дясната ръка и да се защитават с щита, който носели в лявата. Именно този стил е „родоначалник” на движението в лява лента, макар и в много първоначален вариант, каквото е известно в днешния си вид по света.

За сравнение можем да посочим факта, че Наполеон бил левичар и провеждал атаките и битките си по дясното крило, като по този начин се чувствал по-сигурен и използвал ефекта на изненадата срещу противниците си. Наполеон въвел системата за дясно придвижване във всички страни, завладени от армиите му и в следствие тя останала непроменена, дори след краха на империята му. И до днес движението във Франция се извършва в дясна лента.

През XVIII и XIX век. транспортните потоци значително нараснали, което довело до необходимостта от законодателно установяване на правилната страна на движение. Първият документ в тази насока е издаденият през 1752 г. от руската императрица Елизавета указ за движение на карети и каруци в градовете от дясната страна. От своя страна, законодателството във Великобритания също регламентира придвижването в лява лента – парламентът приема закон за движение по Лондонския мост от лявата страна, като за неподчинение е предвидена и глоба – един сребърен паунд. През 1773г. е представен Генерален Магистрален Акт, който съдържа препоръка движението във Великобритания да се извършва в лява лента. През 1835г. окончателно е приет закон за лявото движение на Острова. И така до днес.

През годините, търговските отношения между народите се осъществявали посредством каране от дясно, но Великобритания направила всичко възможно, за да предотврати глобалната хомогенизация на света. С разрастването на пътуването и строежа на пътища през 80-те години на XIX, била изградена пътна регулация във всички страни. След като лявото движение било прието като задължително във Великобритания през 1835г., страните, които били част от Британската империя, последвали примера и направили същото. Това е причината, поради която и до момента Австралия и Океания, Индия и бившите колонии на Великобритания в Африка използват лявата лента за движение. Изключение от това правило представлява Египет, който първо е завладян от Наполеон, преди в следствие да стане Британска колония, но запазва дясното движение.

Една от най-добре развитите в икономическо, политическо, социално и световно отношение страни – Япония – също спада към страните, използващи ляво движение, независимо от факта, че Япония никога не е била част от Британската импери. Коренът на това се крие още във времената на старата японска история, през периода Едо (1603-1867), когато самураите –

безстрашните и достойни воители управлявали страната. В превод от японски, самурай означава „някой, който служи“ и именно те са възприемани като защитниците на Япония. Животът на самураите бил неразривно свързан с неписания етичен кодекс Бушидо – път на воина, комбинация от правила и норми, чрез които се изграждал идеалният воин. Кодексът определял поведението на самурая във време на война и във време на мир. Самураят никога не се разделял със своя меч – специфичен отличителен белег на хората от самурайското съсловие. Именно оръжието се оказало определящ фактор за избор на лява или дясна посока. Разминаването от лявата страна позволявало на самураите, използващи дясна ръка, да извадят меча по най-бързия начин, когато им потрябва. Така че било напълно логично лявото движение да се разпространи сред цялата страна и да се приеме от всички японци за нормално. През 1872г. това правило се превърнало малко или много в официално, след като станало факт построяването на първия железопътен път и пускането на първата железница в Япония, осъществени с техническа помощ от Великобритания. Постепенно била създадена огромна система от железопътни и трамвайни линии и всички превозни средства, движещи се по тях, били с ляво направление. Независимо от това обаче, отнело още половин век, докато през 1924г. движението в лява лента било прието като официално и вписано в закона като задължително.

С течение на времето, се наложили правилата за движение във всички страни по света, като от време на време в някои от тях се извършвали промени от едната посока на движение към другата, но в днешно време нещата вече са установени. Сравнително малка част от територията на света е отделена на страни с ляво движение, но за сметка на това, те са обитавани от значителна част от човешкото население.

Годината 1886 се счита като рождена за автомобилите. Тогава, разбира се, те изглеждали по много по-различен начин от това, което познаваме днес. Те се оказали едно наистина революционно откритие, изключително значимо за човешката история, осигуряващо удобство, сигурност и бързина, незаменимо в днешното забързано ежедневие. „Бащата“ на първата кола е германецът Карл Бенц, който съумял да създаде работещ двутактов бензинов двигател. Откритието било патентовано на 29 януари 1886г. в Германия, а два месеца по-късно и във Франция. На 3 юли било осъществено и първото пътуване. Карл Бенц монтирал двигателя на кола с три колела – решение, които не се прилага в наши дни поради неустойчивостта на конструкцията при движение. Автомобилът развивал максимална скорост от 15 км. в час. Управлението се извършвало посредством лост, разположен по средата на конструкцията, но то се осъществявало трудно и се изисквало прилагането на сила от страна на водача. Обикновено той седял от лявата страна. В последствие технологиите се усъвършенствали и през 1893г. се появил кръглият волан за управление на автомобил. Този нов вид волан позволявал по-лесно управление на возилото и не случайно се е наложил трайно като средство за управление и до наши дни. Водачът сядал точно зад волана, а не отстрани, което наложило изместването му в единия от двата края на таблото, но не било уточнено точно към кой. Първоначално воланът се поставял от страна на банката – от дясно за дясното движение и от ляво за лявото. Така било по-лесно за водачите да излизат, да паркират и да следят колата, за да не излезе от пътя. Но автомобилите ставали все повече и основното внимание на шофьора вече било насочено към насрещните и изпреварващи коли. Това наложило прехвърлянето на волана към вътрешната страна на пътя. Първият модел автомобил с ляв волан и съвременното разположение на шофьора, бил Ford-T от 1908г. Ето и един цитат относно автомобила: „Управлението е разположено от ляво, което е логично поради следните причини - при движение от дясно и десен волан се налага пътниците да излизат от колата

по средата на пътя и да я заобикалят. Това е неудобно и притеснително, особено когато става дума за лейди. При десен волан водачът се намира най-далече от насрещния автомобил, докато с ляв волан може да види дори колелата на насрещната машина и леко да избегне опасността“;. Около 1920г. почти всички произведени автомобили имали волан от страната на насрещното движение, но имало и изключения. В Италия, където има дясно движение, произведените до 1960г. модели на Lancia имали десен волан – за по-лесно каране в планината и паркиране в града. И до този момент, в Щатите и Канада пощенските автомобили имат десен волан, за да може пощальоните да оставят писмата в кутиите, без да се налага да слизат. Съществуват и коли с два волана, но те се използват само за учебно каране. Технологията е напреднала до такава степен, че вече се предлагат волани, които лесно могат да бъдат прехвърляни от ляво на дясно и обратно. Интересен случай представлява и Швеция – до 1967г. всички коли имали ляв волан, но движението било в ляво. Осем години по-рано бил проведен референдум за смяна на движението, но 83% от шведите не били съгласни то да се осъществи. И така, през 1963г. парламентът прокара закон, налагайки дясното движение, без да иска мнението на гражданите. Промяната се осъществила на практика на 3 септември 1967г., когато в 04:50 часа местно време всички коли сменили своето положение на пътя и в 5 часа вече били част от дясното движение. Този акт довел до значително намаляване на пътнотранспортните произшествия, защото никога до този момент шведите не били карали толкова внимателно.

Следва: Законодателство и пазар на автомобили с ляв и десен волан